

IQTISODIYOTDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING O'RNI

Uzakov Utkir Abdusattarovich

Mustaqil izlanuvchi

Kalit so'zlar: iqtisodiyot, axborot texnologiyalari, biznes, bank, buxgalteriya, sug'urta, dasturiy mahsulotlar, shartnomalar.

Annotatsiya: Ushbu tezis iqtisodiyotda axborot texnologiyalarning o'rni, uning tez sur'atlarda o'sib-rivojlanib borishi, imkoniyat hamda qulayliklaridan samarali va keng foydalanish, shuningdek ish va vaqt unimdorligiga erishish, insonlarning ehtiyojlarini qondirish, axborot texnologiyalarning jamiyatdagi, xususan iqtisodiyotdagi effektivligi bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

This thesis is about the role of information technologies in the economy, its rapid growth, effective and wide use of its opportunities and conveniences, as well as achieving work and time productivity, meeting people's needs, and the effectiveness of information technologies in society, in particular, suggestions and recommendations have been developed regarding its effectiveness in the economy.

В данном тезисе разработаны советы и предложения о роли информационных технологий в экономике, её темпе роста, по эффективному и широкому использованию её возможностей и удобств, а также по достижению производительности труда и времени, об удовлетворении потребностей людей и эффективности информационных технологий в жизни общества, в частности экономики.

Eng avvalo axborot texnologiyalariga o'ziga ta'rif berib o'tsak. Axborot texnologiyalari-[ma'lumotlarni](#) boshqarish va qayta ishlash [texnologiyalaridir](#). [1.1] Bugungi kunda axborot texnologiyalari hayotimizning barcha sohalariga kirib borib, uning ajralmas qismiga aylanib ulgurdi. Ayniqsa, hozirgi kundagi zamonaviy axborot texnologiyalarining iqtisodiy sohalariga kirib kelishi, xususan bank, moliya, buxgalteriya, sug'urta va iqtisodiyotning boshqa ko'plab sohalarida ishlash jarayonini yangicha yondashuvlar asosida tashkil etish imkonini bermoqda. Bu bilan ishlash jarayoni tezlashib, qulaylashib, vaqt va mablag' tejaliy, yanada sifatli bo'lib bermoqda. Borgan sari iqtisodiy sohada turli xil dasturiy mahsulotlar (dasturlar) ko'payib, bajaradigan ishlarimiz soddalashib, osonlashib bermoqda. Hozirgi kunga kelib, turli xil korxonalar, tashkilot va firmalar bank, soliq va statistika tashkilotlariga bormasdan

turib o'zlarining hisob-schotlarini boshqarmoqda va hisobotlarini istalgan joydan jo'natishmoqda, bir-birlari bilan elektron xatlar va xujjatlar almashmoqda.

Axborot texnologiyalarining iqtisodiy sohalarda keng qo'llanilib kelayotganligiga misol sifatida ayrim sohalarni sanab o'tamiz.

Biznes sohasi. Axborot texnologiyalari yangi korxonalar yoki firmaning muvaffaqiyat bilan faoliyat ko'rsatishida katta rol o'ynaydi. Masalan,

- Biznes reja tuzishda va kutilayotgan daromad va chiqimlarni hisoblashda;
- Tashkilot yoki firmaning yorlig'ini va tegishli hujjatlarini tartibga keltirishda;
- Tashkilot yoki firmaning taqdimot marosimini o'tkazishda;
- Reklamalarning loyihasini tuzish va reklama materiallarini tayyorlashda;
- Hisobotlar, shartnomalar tayyorlashda;
- Mijozlar haqidagi ma'lumotlar ro'yxatini saqlash va u bilan ishlashda;
- Boshqa firmalar, potensial ta'minotchi, ulgurchi xaridorlar bilan bog'lanishda;
- Mijozlar va ta'minotchilar bilan muzokaralar olib borish va hokozalarda.

Bank sohasi. Bank tizimi o'zining ish faoliyatida axborot texnologiyalardan keng foydalanish imkoniyatiga ega bo'lgan tashkilot hisoblanadi. Masalan,

- Yil davomida sutkada 24 soat mijozlarga aloqa uchun va tegishli ma'lumotlar olish, ma'lumotnomani tekshirish, hisobni to'lash imkoniyatini yaratish;
- Mijozlarga xizmat ko'rsatish madaniyatini oshirish;
- Kredit kartochoyklari yordamida telefon yoki internet orqali xizmatni yo'lga qo'yish;
- Mijozlar haqidagi ma'lumotlarni saqlash;
- Bankning hisob raqamlari haqidagi ma'lumotlar va boshqalar.[2.1]

Sug'urta sohasi. Sug'urta tashkilotlarida ham axborot texnologiyalardan keng foydalanish bu vaqt va mablag'larni tejashga olib keladi. Masalan,

- Sug'urta shartnomasini tuzish jarayonida;
- Qo'shimcha shartnoma tuzishda;
- Sug'urta mukofotini (yoki uning bir qismini) to'lashda;
- Sug'urta shartnomasini bekor qilishda;
- Sug'urta turlari bo'yicha asosiy ta'rif stavkalarini hisoblashda;
- Zaxira fondini hisoblashda;
- Sug'urta portfelini tahlil qilishda;
- Kompaniyaning moliyaviy holatini tahlil qilish va boshqalarda. [3.15]

Buxgalteriya sohasi. Korxonalarda axborotlashtirish tizimlaridan turli xil dasturiy mahsulotlardan keng foydalanish hisobchining ish joyida axborotlarni ishlab chiqish, saqlash va uzatish bo'yicha barcha ishlarni avtomatlashtirishga imkon beradi. Masalan,

- Moliyaviy hisobotlarni o'ziga qulay vaqtda topshirishda;

- Kamunal to'lovlar va turli boshqa soliq to'lovlari haqidagi ma'lumotlar bilan ishlash va to'plashda.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish - bu ulkan ma'lumotlar bilan tez va sifatli ishlash, o'z vaqtida turli xil qarorlar qabul qilishda samarali vosita sanaladi.

Yuqoridagi ma'lumotlardan ko'rishimiz mumkinki, iqtisodiy sohalarda axborot texnologiyalaridan keng foydalanish vaqt, mablag'larni tejash va masofani qisqartirish, ma'lumotlar bilan samarali ishlash, samaradorlikni oshirish, barqaror rivojlanishni ta'minlashning muhim vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek resurslarni yanada samarali taqsimlash va tejab qolingan mablag'larni korxonalar, firma hamda tashkilotlarning kelajakdagi rivojlanishiga sarflashga yo'naltiriladi.

Yana shuni ham aytib o'tish kerakki, axborot texnologiyalardan keng foydalanish bu iqtisodiyotni yanada tez sur'atlarda rivojlanishi va effektivligi oshib borishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar va elektron manbalar

1. https://uz.wikipedia.org/wiki/Axborot_tehnologiyalari
2. B.A. Qulmatova, D.A. Buranova "Jamiyatning turli sohalarida axborot texnologiyalarini o'rni" Academic Research in Educational Sciences VOLUME 2 | ISSUE 11 | 2021 ISSN: 2181-1385 Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723 Directory Indexing of International Research Journals-CiteFactor 2020-21: 0.89 DOI: 10.24412/2181-1385-2021-11-293-299
3. N.A.Mavrulova. Sug'urtada axborot texnologiyalari (O'quv qo'llanma).. – T.: "Nihol print" OK, 2022.